דלא אבציל זירתא אבל אבציל זירתא לית לן בה אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא אישתי שיכרא אבל אישתי שיכרא לית לן בה תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו ומעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו וחלה ונטה למות ובקשו חביריו רחמים עליו וחיה מפני שהשעה צריכה לו: א"ר זירא אמר שמואל שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בשלשת לוגין מתקיף לה רב כהנא פשיטא וכי מה בין זה למי צבע דתנן רבי יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין אמרי התם מיא דצבעא מיקרי הכא שיכרא איקרי ובכמה מערבין סבר רב אחא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף למימר בתרין רבעי שברא כדתנן המוציא יין כדי מזיגת הכוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה מאי כוס יפה כוס של ברכה ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וכדרבא דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית מדהתם על חד ארבע הכא נמי על חד ארבע ולא היא התם הוא דבציר מהכי לא חשיב אבל הכא לא דעבידי אינשי דשתו כסא בצפרא וכסא בפניא וסמכי עילויהו תמרים בכמה אמר רב יוסף תמרים בקב אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא אכל גרוגרות ושילם תמרים תבא עליו ברכה היכי דמי אילימא לפי דמים דאכל מיניה בזוזא וקא משלם ליה בזוזא מאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אלא לאו לפי מדה דאכל מיניה גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא משלם ליה גריוא דתמרים דשוי ארבעה וקתני תבא עליו ברכה אלמא תמרים עדיפי אמר ליה אביי לעולם דאכל מיניה בזוזא וקא משלם בזוזא ומאי תבא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא קפיץ עליה זבינא וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא שתיתא אמר רב אחא בר פנחס תרי שרגושי כיסאני אמר אביי תרי בוני דפומבדיתא אמר אביי אמרה לי אם הני כסאני מעלו לליבא ומבטלי מחשבתא ואמר אביי אמרה לי אם האי מאן דאית ליה חולשא דליבא לייתי בישרא דאטמא ימינא דדיכרא ולייתי כבויי דרעיתא דניסן ואי ליכא כבויי דרעיתא לייתי סוגייני דערבתא וניכבביה וניכול ונשתי בתריה חמרא מרקא: אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו כל שאינו ליפתן כדי לאכול הימנו בשר חי כדי לאכול הימנו בשר צלי רבה אמר כדי לאכול בו ורב יוסף אמר כדי לאכול הימנו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דהני פרסאי אכלי טבהקי בלא נהמא אמר ליה אביי ופרסאי הוו רובא דעלמא והתנן בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים
אבל

(ב) **דלא אבציל זרתא.** שלא גדלו זרת [ויש להן ארס] בבצל: **נחש שבו.** ארס שרף הבצל: **ופוסל את המקוה.** כשאר מים שאובין: **מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע.** ופשיטא דפוסל: **שיכרא מיקרי.** ופסד"א אין עליו שם מים: **תרין ריבעי שיכרא.** תרי לוגין דלוג רובע קב: **המוציא יין.** בשבת: **כדי מזיגת כוס.** כמו שנותנין יין חי בכוס כדי למוזגו במים: **רובע רביעית.** רובע לוג יין חי: **וקתני סיפא.** דהמוציא יין ושאר כל המשקין הוצאתן ברביעית דהיינו לוג: **ומדהתם.** בהוצאת שבת בעינן על חד דיין ארבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית: **הכא נמי.** גבי עירוב בעינן ארבע ואמר רב לעיל [ע"א] מערבין בשני רביעיות יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן: **דשתי כסא.** של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמיך עלייהו: **אכל גרוגרות.** של תרומה בשוגג: **בזוזא.** בשוה זוז: **וקא משלם ליה.** תמרים היקרים מגרוגרות ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים: **אלמא תמרים עדיפי.** ותנן לעיל(ג) גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ"ש תמרים דולאי סגי להו בהכי: **א"ל אביי.** מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה דקפיץ עליה זבינא לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב: **שתיתא.** מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנין דבש לתוך התבשיל: **שרגושי.** תרוודין: **כיסני.** קליות: **כוני.** מדות: **מחשבתא.** דאגה: **כבויי דרעייתא דניסן.** לפיתי בקר: **סוגייני דערבתא.** קיסמין של ערבה: **וניכבביה.** יעשה מהן גחלת ויצלה בהן אותו בשר וניכול: **חמרא מרקא.** יין מזוג: **כדי לאכול בו.** כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו ללפת בו את הפת מזון ב' סעודות: **כדי לאכול הימנו.** שיהו כל שתי הסעודות ממנו: **בשר חי.** אינו לפתן ובעינן כדי לאכול ממנו: **בשר צלי.** פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא: **טבהקי.** חתיכות: **בגדי עניים.** שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים: **בגדי עשירים.** שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים:

ה"ג

מפני נחש שבו. פ"ה ארס של שרף בצל ור"ח פי' העמוד שבתוכו שמתעגל בתוכו כמין גבעול ומתקבלין בו זרע הבצל אותו העמוד נקרא נחש של בצל: **הכא** שכר איקרי. ואפ"ה פוסל המקוה והא דאמר בפ"ק דמכות (ס)דיין מזוג אינו פוסל את המקוה אפילו כשיש בו ג' לוגין מים שאובין משום דחמרא מזיגא מיקרי שאני שכר דכל עיקרו אינו אלא מים ועוד דהתם מיקרי חמרא מזיגא ושם חמרא עילוי' ופירי לא פסיל המקוה: **כדי** שימזגנו ויעמוד על רביעית. משמע דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפרק ג' שאכלו (ברכות נ:) ובהמוכר פירות (ב"ב דף צז:) אמר ואין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבפרק שלשה שאכלו (ברכות נא.) אמרינן עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וחשיב חי ופירש רש"י דחי דקאמר היינו שיתננו חי בכוס ואחר כך ימזוג לאפוקי שלא ימזגנו בכוס זה ויתננו בכוס אחר שמברך עליו ור"ת מפרש דחי היינו מזוג ולא מזוג דאמר בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע.) אינו חייב עד שישתה יין חי ומוקי לה במזוג ולא מזוג ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה ובברכת הארץ מוסיף עליו מים עד שיהא מזוג כראוי כדאמר בפ' ג' שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ והיינו מים ולא כמו שפירש שם בקונט' שמוסיף יין ובני נרבונה מפרשים דחי קאי אכוס ולאפוקי כוס שבור דכולהו עשרה דברים קאי אכוס ושייך חי בכוס כדאמר (ב"ק נד.) שבירתן זו היא מיתתן ובפרק בתרא דמכות (דף טז:) אמר ליסק ט' נמלין ואחד חי כ"ל אותו חי שלם(ע): **ויעמוד** על רביעית. נראה כמו שפי' רש"י בהמוציא (שבת דף עו:) דכוס של ברכה צריך שיהא בה רובע רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג ולא כטועים שמפרשים רובע רביעית הקב דהיינו רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הקב דהיינו לוג דהא בנזיר בפרק שלשה מינים (דף לח.) חשיב הך דשאר משקין ברביעית דמייתי הכא ומשמע הכא ובהמוציא (שבת דף עו.) דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו והנהו דחשיב בנזיר הוי רביעית הלוג מדחשיב רביעית שמן לנזיר דיליף מקרא בהתודה דהוי חצי שיעור של תודה ותנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פח.) חצי לוג שמן לתודה ועוד תני התם ז' מדות של לח היו במקדש רביעית הלוג מה היא משמשת רביעית מים למצורע רביעית שמן לנזיר וחשיב נמי רביעית דם מטמא באהל דהיינו רביעית הלוג כדמשמע בפרק כ"ג בנזיר (דף נג.) דאמר חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע קב עצמות ורביעית דם לא לכל ופריך נמי התם ותו ליכא והאיכא מי רביעית נוטלין מהן לידים והיינו מי רביעית הלוג כדמוכח במס' ידים (פ"א מ"א): **כל** חמרא דלא דרי על חד תלת. והא דאמר בדיני ממונות (סנהדרין דף לו.) אל יחסר המזג שאם נצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש שם כ"ג דמשמע דמזוג הוי שני חלקים מים אומר ר"י דקרא איירי ביין השרוני דהוי ב' חלקים מים דליכא לאוקמא קרא בסתם מזוג רביעית דסנהדרין למאי חזי אבל שליש חזי לדיני נפשות ליהוי סנהדרי קטנה(פ): **אלמא** תמרים עדיפי. ואם תאמר כיון דעדיפן דילמא לא בעינן קב ויש לומר דמייתי ראיה דיותר מקב לא בעי: **בגדי** עניים. דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה טפחים ואם ייחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אין חילוק ואף לעשירים הוי בשלש על שלש דבפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) תניא שלש על שלש מניין תלמוד לומר והבגד ולא מפליג בין עניים לעשירים ועוד דבמסכת כלים פרק כ"ז (משנה ג) תנן דבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש למת ועל כרחך בעשירים מיירי דבעניים תנן פכ"ח (משנה ח) בגדי עניים אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס כך פר"ת ודלא כפ"ה דסוף כירה (שבת דף מז.) שלש על שלש לא מטמא ביד עשיר כלל:

לח א [מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יא] טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:
לט ב מיי' פ"ז מהל' מקוואות הלכה ד:
מ ג מיי' שם הלכה ח [וטוש"ע י"ד סי' רא סעיף כד כה]:
מא ד מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ג:
מב ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יא:
מג ז ח מיי' שם הל' י ופ"ו הלכה ז טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ו:
מד ט מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה ב:
מה י מיי' שם הלכה כג:

◆

רב נסים גאון

שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בג' לוגין. עיקר דיליה במסכת מקוואות, ר' אליעזר אומר רביעית מים שאובין [בתחילה פוסלין את המקוה ושלשת לוגין על פני המים וחכמים אומרים] בין בתחילה בין בסוף שיעורן בג' לוגין. ובמסכת עדויות בפרק א' העידו מפי שמעיה ואבטליון ששלושת לוגין מים שאובין פוסלין המקוה, ואיתה בגמ' ביציאות השבת. תרין כוני .היא שמה שלמידה, ואיתה בכתובות בפרק אלמנה ניזונת, באתרא דכיילי בכנא כנא כנא בפרוטה.

◆

רבינו חננאל

דלא אפציל זיתא (זיתא). אבל אפציל לית לן בה. א)פי' נחש של בצל העמוד שבתוכו שמתעגל בראשו כמין גבעול ומתקבץ בו זרע הבצל, אותו העמוד נקרא נחש של בצל. א"ר זירא אמר שמואל שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בג' לוגין. ואתקיף רב כהנא עליה הא פשיטא, מ"ש ממי צבע דתנן ר' יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בג' לוגין, ומשני איצטריך משום דהני מיא דצבעא מיקרו והמים פוסלין שהן שאובין. אבל הא שיכרא מיקרי. שיעור שיכרא לעירוב בכמה. ואתינן למימר תרי ריבעי שיכרא, שאם תמזגם יעמוד בשני לוגין על חד תמניא. בהוצאת שבת, פי' בהוצאת שבת המוציא רובע רביעית [חייב] נמצא שתי רביעיות של עירוב שמונה חלקים כהוצאת שבת, דתנן המוציא יין כדי מזיגת כוס, ואוקימנא בכוס של ברכה. ואמרינן כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. כדרבא דאמר כל חמרא דלא דרי (מקבל) על חד תלת מיא לאו חמרא הוא. וקתני סיפא ושאר המשקין ברביעית. ומדהתם על חד ארבעה הכא נמי על חד ארבעה. דאיתן תמניא רביעיות בשני לוגין. ולא היא התם בציר מהכי, מרובע רביעית, לא חשיב. אבל הכא גבי עירוב עבידי אינשי (רשותא) [דשתו] כסא דשיכרא בצפרא, דהוא רביעית מזוג, וכסא דשיכרא בפניא וסמכי עלווייהו. תמרים בכמה, אמר רב יוסף קב. דייק רב יוסף מהא דתניא אין פותחין לעני בגורן מקב גרוגרות. ואמר רב וכן לעירוב. וסבר תמרי דעדיפי הן לא כל שכן. ומנא אמינא לה, דתניא אכל גרוגרות ושילם תמרין תבא

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' חולין נט: סד"ה והרי נבן], ב) [עמ"ש הערוך בערך נחש], ג) מכות ג: מקוואות פ"ז מ"ב, ד) שבת עו., ה) שם עו. ב"ב לו:, ו) אבל הכא עבידי אינשי כל"ל, ז) פסחים לג., ח) [ברכות לח.], ט) [קידושין לא: וש"נ], י) פי' בשר צלי. ערוך, כ) [ע' תוס' לעיל כח. ד"ה יככל], ל) [לעיל כח. שבת לב. קמד:], מ) [נ"ל והתניא], נ) [ע"ש], ס) [דף ג:], ע) [וע' תוס' ברכות נ: ד"ה מודים], פ) [ועי' עוד תוס' שבת עז. ד"ה דאמר].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתקיף לה רב כהנא וכו' מה בין זה למי צבע ותיבת פשיטא נמחק: (ב) רש"י ד"ה דלא אבציל זירתא שלא גדל זרת בבצל ועוד יש להן ארס הס"ד:

◆

גליון הש"ס

גמ' דלא אבציל זירתא. עיין מו"ק פ"ו מי"ד דשבת: שם אבציל. בתוס' חולין נט ע"ב ד"ה והרי היא להם הגירסא כאן אפציל וכמבו להדר כתו אפציל:

◆

מוסף רש"י

המוציא יין. חי. **כדי מזיגת הכוס.** כשיעור שנותנין יין חי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו כאן (שבת עו.). **כוס של ברכה.** ברכת המזון שהצריכו חכמים ליפותו כדאמרינן בברכות (נא.) עיטור ועיטוף הדחה ושטיפה חי ומלא. **צריך שיהא בו רובע רביעית.** יין חי רובע של רביעית הלוג, כדי שימזגנו. כמים, **ויעמוד על רביעית.** הלוג (שבת עו.). **אבל גרוגרות.** תאנים יבשים. **ושילם תמרים.** חשובים מתאנים ודמיהם מרובים (פסחים לב.). **שתיתא.** מאכל העשוי מקמח קליות שנתייבשו בתנור בעוד שהשבלים לחים (ברכות לח.). **כסאני מעלו לליבא.** קליות יפין ללב (ברכות מד.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

עליו ברכה, ונרתח זו הראייה שלו. פי' שתיתא. אטויק. תרין שירגושי. הן מידות קטנות אינן ידועות עכשיו. כיסאני תרי כוני. כוני נמי מידות הן, כדגרסינן בכתובות פרק [אלמנה ניזונת] כונא בפרוטה. ואינון מיני תרוגימא. כדתניא בתוספתא בברכות הביאו לפניו מיני תרוגימא מברך עליהן בורא מיני כסנין. פי' [עובדא] [בשרא] דאטמא אבר הירך. חמרא מרקא. השוקט על שמריו כדכתיב ולא הורק מכלי אל כלי. אמר רב יהוד' אמר שמואל כל דבר שהוא (לא) [לפתן] לאחר, כדי לאכול בו ב' סעודות. וכל הנאכל כמות שהוא כדי לאכול הימנו, שתי סעודות. בשר חי כדי לאכול הימנו, שתי סעודות. בשר צלי רבה אמר כדי לאכול בו. רב יוסף אמר כדי לאכול ממנו, דהא פרסאי [אכלין] טבהקי. פי' בשר צלי, בלא נהמא. ואקשי עליה אביי ופרסאי הוו רובה דעלמא. כלומר מפני שהפרסיים אוכלין בשר צלי בלא פת נעשה לעולם כולו כמותם.

א) נראה שחסר כאן דברי רבינו וצ"ל ת"ר לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו פי' נחש וכו'. ב) דף נט: כותח טוגה.